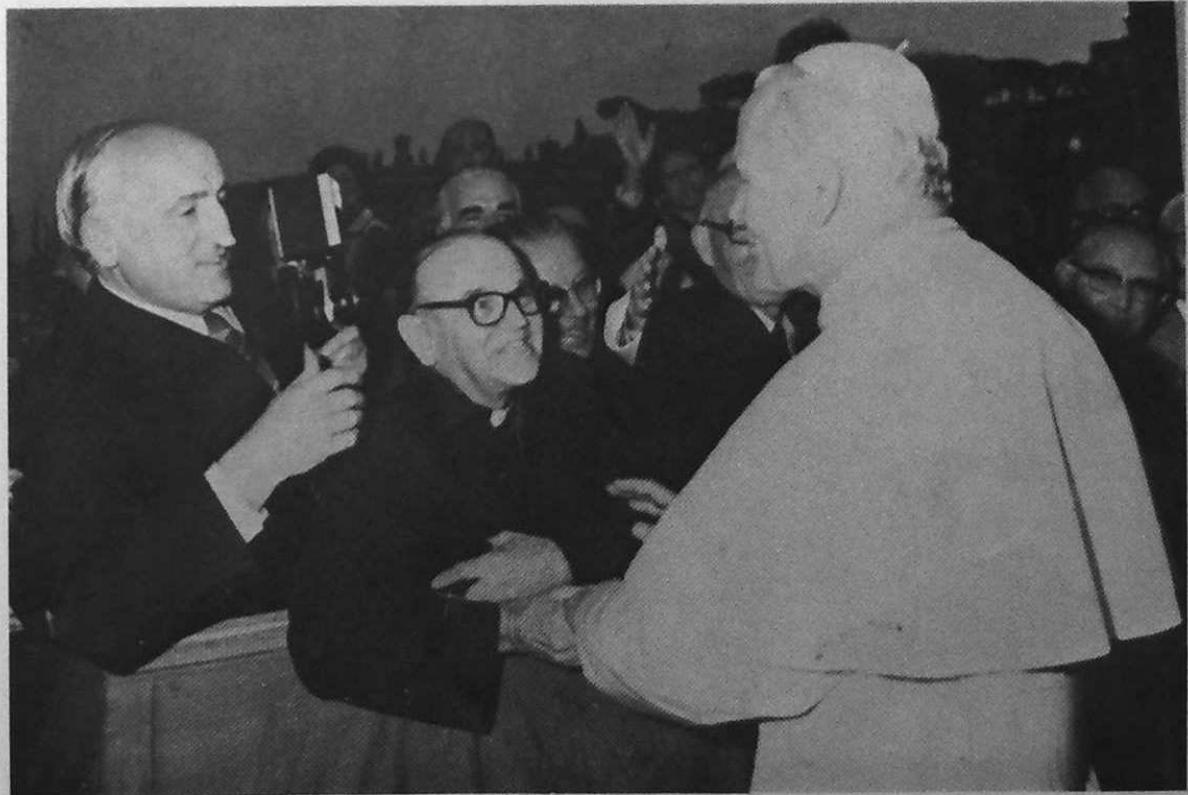

Visant SEITE

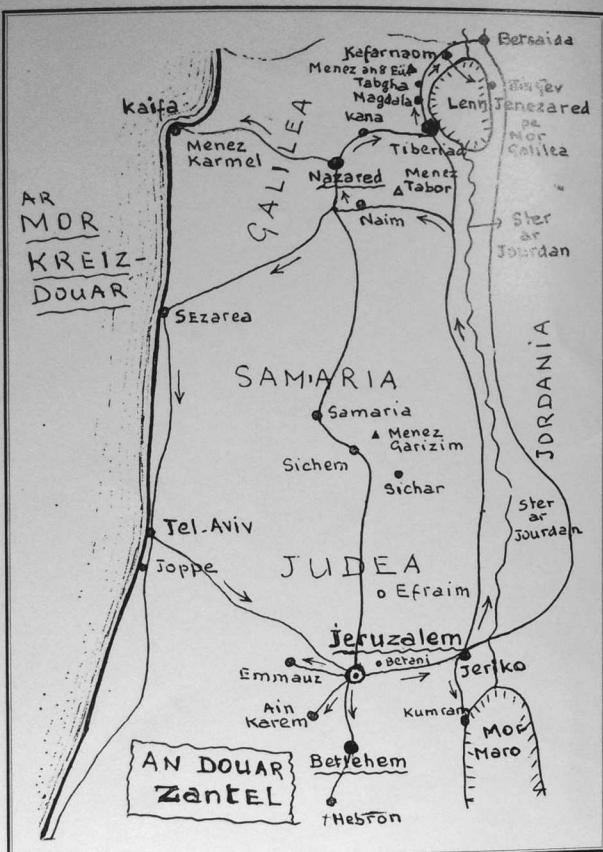
**VA FERHIRINAJ
EN DOUAR-ZANTEL**

30 - 05 - 80 - 7 - 06 - 80

Diwar Bleun-Brug Feiz ha Breiz
1980 - 1981

A-raog mond d'an Douar Zantel, Visant Seite, e Rom, frered Ploermel en-dro dezañ, digemeret gand on Tad Santel ar Pab Yann-Baol II.

Douar va
 gwele e gwele,
 menue e kouz,
 ter Feiz h2 Brociz.
 Czuey

EUZ ROM DA ISRAEL

Edon e Rom abaoe an deiz kenta a viz Ebrel evid eur staj a nevezadur speredel, hag ar staj-se a dlie or has d'an Douar-Zantel.

Goudé beza studiet mad ar vro e pep keñver, dre lennaduriou kaozeadennou, gand diapozitivou, setu deuet an deiz gortozet gand kemend a vall.

42 e oam, en hevelep strollad o kemer ar harr-nij : beleien (3), leanezed (9), hag ar re all leaned pe freret euz Urz Ploermel, o tond euz ar pevar avel : Breiz, Kanada, U.S.A., Ouganda, Haiti, Arhantina, Breiz-Veur, Japon, Italia, Bro-Spagn, Zairia.

Goudé diskouez eun toullad mad a baperiou, ha beza bet furchet, e lohe ar harr-nij diwar aer-borz Rom da 11 h 45.

Goloet e oa an amzer, med buan e pignas uhelloc eged ar houmouil, ha prestig ne welom a zidannom nemed eur mor a gourmoul gwenn, heñvel a-walh ouz meneziou goloet a erh. Ar wech kenta eo din da zevil ken uhel all.

Evel-se e vo e-pad an diou eurvez kenta euz or beaj. E-keid-se e servicher deom eur pred mad.

E-doug an eurvez ziweza n'eus mui a gourmoul dindannom. Klask a ran gweled eun dra bennag, med netra nemed ar mor glaz, ha diwaskell ar harr-nij, ha da heul boud ingal ar morieriu o vond en-dro.

Eur vouez erfin a gomz er mikro, e yez Israel, moarvad, ha goude e Saozneq hag en Italianeg. Eur gerig berr ive e galleg. Echui 'ra atao gand ar ger : « Schalom » !

Emaon tostig da « Tel-Aviv ». Santoud mad a reer an avion oh izellaad. Eur harrad mad a dud a zo gantañ. N'eo ket leun kouskoude. War-dro 120 plas a dle beza ennañ.

Setu an douar ! Setu eur gêr vraz dindannom : Tel-Aviv, aer-borz ha porz-mor Jeruzalem. Levenez a zo dre-oll. Mad eo bet an njadenn.

An tiez, an henchou, ar ruiou, da genta bihan-bihan dindannom, evel c'hoariellou, a vrasha buan.

Setu an aer-borz ! Heulia 'ra an avion eun hent ledan goudronet, eün hag hir... Eur stokadennig flour ! Ruill a ra war e rodou e-pad eur pennad mad, a-raog chom a-zav nepell diouz ti braz an aer-borz.

An oll a zo en o zav, war riboul-kreiz ar harr-nij, ha buan a-walh e tiskenn an ad.

Eur spont evidom a-vad, pa zantom war on drempm eun avel greñv, evel o tond euz eur forn horet... Tomm-ruz eo an amzer : 35° ! Ha ni gwisket tomm c'hoaz, p' emaom o tond euz eur vro el leh m'oá frésk an amzer, freskoh eged ma vez peurvia d'ar mare-mañ euz ar bloaz.

Buan om kaset d'an aer-borz gand eun oto-karr, deuet d'or herhad.
Gortoz ha gortoz a rankom. En tiez evel hemañ e ranker kaoud pasianted !
Paperiou da ziskouez, furchadennou da ober... Erfin, emaom er-méz ! Kavet
ganeom or malizennou.

Eun oto-karr brao, deuet euz Jeruzalem, a oa ouz or gortoz war ar parking.
Reñiker mad kenañ eo or beach gand va henvroad, penn-reñer ar strollad,
ar Frer Visant Gwillerm.

Eun hencher anvet Emil, eun Arab, a oa eno ive.

Emaom en eur vro nevez-flamm evidom, dianav ha disheñvel-kreñp diouz
kement bro a anavezom. Emaom e BRO-ISRAEL (350 000 a dud. Juzevien :
2 900 000, Muzulmaned : 410 000, Kristenien : 80 000).

Ar skritellou, dre oll a zo e diou pe deir yez : en hebreeg, en arabeg,
hag aliez ive e saozneg.

Ne comprenan seurt gand yezou an dud a glevan o komz. Ped yez a
zo ganto ? N'ouzon ket. Kalzig anezo, war a welan, a oar saozneg, pegwir
e hell ar zaoznegerien anhamon komz ganto.

On hencher Emil a gomz galleg, saozneg hag arabeg. Houriañ an
diwezañ eo yez e gavell, ha yez e famill. Dimezet eo ha bez e-neus tri
a vulage koantig-kenañ, rag tro on-devezo d'o gweled meur a wech. E bried
ive a gomz galleg madig a-walh. Ar vulage a vez desket dezo, e skol ar
Frered (Frered La Salle) : Arabeg, Soazneg, Alamaneg, hag hebreeg. Ar
vergosa, 12 vloaz, a gomz mad dija meur a yez.

WAR HENT JERUZALEM

Eun eurvez hanter bennag on-eus laket da vond euz Tel-Aviv da Jeru-
zalem. An hencher Emil, penn-da-benn d'an hent, a ro deom diskleriaridurioù
diwar-benn pep tra : ar heriadennou, ar meneziou, ar traoniennoù, ar hraoz-
henchou.

Dispourbella a reom on daoulagad. Menezieg ha gouez eo ar vro. Meineg
dreist-oll, gand eun nebeud gwez beh an amzer, krapet mad ouz ar vein,
doareou gwez sapin, darn anezo, moan ha beget hir evel pikedou ramzel,
stank kenañ ha berr o bodoù en-dro d'o hévé. Korniou-bro souezuz evidom
Europeaned. Nebeud a barkeier rag n'eus nemed mein dre-oll.

Beb an amzer, Emil a lavar deom (e galleg hag e saozneg) : « Amañ
ez eus bet eur wall-emgann etre un Arabed hag an Israelites ». Hag e gwir-
ronez, gweled a reer c'hoaz war lez an hent, kirri-brezel fastret.

Ano e vez ive aliez gand an hencher euz darvoudou Bibl (an daou
destamant bet ch'avarvezet el lehiou a dremenom drezo. Kement-se a zo
plijuz-kenañ deom da houzoud. Kompreñ a raim gwelloh goudeze arroudou ' zo
euz ar « Vibl ».

Pignad a reom kalzig. Jeruzalem a zo war eur menez a 800 m a-zioù
live ar moriou bras. Meineg ha meinig atao an torgennou, eur bladenn
kentoh, a bep tu d'an hent. Beb an amzer, eun tropellad bennag a zefñed.
N'ouzon ket a-vad penaon e gevont, rag n'eus nemeur a beuri. Tropelladou
givri a weler ive. A-wechou, dénevé ha givri mesk ha mesk, hag ar mesaer
atao gand e azen, aliez a-haoliad war e gein, aliez ive, ar paour kêz azen,
gwall-zammet gand n'ouzon ket pegement a draou.

Setu tiez kenta Jeruzalem, ar gêr nevez. Tiez kaer, tiez brao, tier bras,
tiez bihan, darn anezo dibradet war bilieroù, e mein gwenn, pe e marbr a
liou, plad o zoennou, waro melladou podou, aliez en o-hichen, melezouriou
bras da zastum tommder an heol, a sko waro gand e oll vannou bero,
hag a ya goude da domma dour ar podou.

Nebeud a hlaster. Beb an amzer, eur vodenn bennag, el leh ma 'z eus
eun nebeud douar e gwask eur roh, gwez olivez dreist-oll.

Pignad a ra an tiez, euz goueleg an traoñennou beteg kern ar meneziou
tro-dro, pell-pell en-dro d'ar gêr goz mojeriet kreñv evel eur mell kastell-
difenn.

An tiez a-wechou, ouz kostez sonn ar menez, a zo eur hostez euz o
zoenn, stok ouz an douar pe ar reñier : éz eta lamad ahano war an doenn blad.

Daoust da baourentez an douar, ema elevato liou ar binvidigez war an
tiez, nevez an darn vuia anezo, euz a-houde ar brezel 1967.

Braz eo kêr Jeruzalem. Eur 400 000 bennag a dud a zo enni : 100 000
a Arabed, bag eun 20 000 bennag a gristenien a beb religion : katoliked,
ortodoxed, protestanted... ar re-all a zo Juzevien. Lodenet eo ar gêr etrezo
oll, hep re a drouz bremañ.

AR GER GOZ

Goude mond eur pennad mad, dre ruiou, a-wechou eûn, a-wechou kamm-
digamm, atao o pignad, pe o tiskenn, setu ni dirag mojeriou-kreñv ar
gêr goz.

Erruet dirag dor Damaz, e heuliom eun tammiug ar mojeriou-ze, hag
emaomi dioustu dirag an hotel vraz a vo on lojeiz e-pad pemp devez.

Tri estaj a zo. Me ' zo lojet en eil estaj. en eur gambr a zaou, gand
eur henvreur Kanadian.

Buan-Buan eur banne dour da zistana va gourlañchenn, rag n'hellan mui
padou dard ar zehed. Tomm eo kén ha kén !

Gras a vo kavet da goan kaoud dour frésk war an daol. Ober a raim
kovadou dour.

Eun droid a reom er gêr goz, a-raoq ma kouez an noz. Mond a reom
e-barz dre zor Damaz. Skallerou zo da ziskenn, forz pegement, a-raoq paka
eur ru goz, goloez pe hanter holoc'h, eur riboul kentoh, gand stalioù a bep
tu, enno a bep seurt traou azaleg ar braoigou-efivor, ar boutach euz ar vro,
ar fruez : orañjez, olivez, bananez, ha me ' oar-me, hag a bep seurt
dourfouez, stalioù dillad ive, dillad a bep bro, med ive dillad giz ar vro evid
merhed ha gwazed.

Bugale ' zo leiz ar ruiou, re vraz ive, med gwazed hepkn, o tröidellad
en-dro deoh, beteg terri ho penn, o klask gwerza deoh kartennou-post,
c'hoariellou, chapeledou ha kant tra all.

Dre o arrouzeziou, e welont e teuom euz Rom, hag e youhont : « millé
liré ». Al lira » eo al lur Italian. Pep tra a zo « millé liré » ganto, ha
goude ma ne dalvezfe nemed an hanter nebeutoh.

Gwiskamañchou an dud a zo a bep seurt anezo, lod evel e pep bro en
Europ, med lod all hervez giz ar vro : merhed gand saeoù ledan o tiskenn
beteg a zreid, gwazed gand tunikou evel e amzer or Zalver, lod all gand
gouelioù gwenn war o fenn, dalhet gand diou gurunenn zu. Beleien euz
pep relijion a weler ive, hag e pep leh e-leiz a vulage, ar re vihanne war
zivreh o mamm, pe o c'hoari en-dro d'he lostenn : bugale ' gaver aliez
diarhen.

Ar ruiou n'int nemed ribouliou louz, hag ar stalioù a bep tu, toullou
kentoh er mojeriou pe er reñier.

Eur gwél a reom, en abardaez-se, da iliz ar Halvar hag a zo ive hini
ar Bez-Santel : eur salud hepkn hag amzer da lavared eur bedenn el
leh santella a zo er béd. Evel-just om fromet-kenañ gand ar gwél kenta-ze.
Distrei a raim eno aliez.

Gand an dommder a zo, on novez kenta a vo fall. Ar « muezzin » a
youth hag a lavar ema eur ar beden. Da 7 eur eo noz. Da 4 eur e kano
ar hillog hag e vo deiz, ha leun a drouz er ruiou.

Ar « muezzin » a youh adarre. Petra ' lavar ? Ne gomprenan netra. Mouez ar bedenn eo. Pedenn ar Vuzulmaned. Ar Zabad a zo ive, sul ar Juzeven. Ne vo stal zigor e-bed hirio gand ar re-mañ.

Tri zevez sul a vez amañ bep sizun : ar gwener eo sulvez ar Vuzulmaned, ar zadorn hini ar Juzeven, hag ar zul hini ar gristenien. Eun dra ziez eo evid ar skoliou a zo enno bugale euz an teir relijion. Med peurvia, pep hini e-neus e skoliou.

Diou yez vraz a zo er vro : hini ar Juzeven, hag eo an hebreeg koz nevezet ganto, eur yez hag a oa maro, hag a zo deuet de veza yer offisiel Israel, an hini hag a zle beza desket gand an oll Juzeven. An eil yez vraz eo an arabeg, yez ar Vuzulmaned, an hini a vez klevet o hervel d'ar bedenn evit pedi « Allah » diouz ar mintin, da greisteiz, ha diouz an noz, hag a-wechou e-kreiz an noz evel e Nazareth. Implijet kalz e vez ives ar saozneg, hag an oll Juzeven desket a oar mad ar yez-mañ. Diéch kalz eo kaoud tud da houzoud galleg.

Evid ober prenachou e ranker kaoud arhant Israel : ar chekei. Mèd al « lira » italic hag an « dollar » a vez ive degemeret.

PEMP DEVEZ E BRO JUDE

N'om ket touristed, mèd perhirined o vale war roudou an Actrou-Krist, an Intron-Varia hag an Ebestel. Setu perag e room eul lodenn vad euz on amzer d'ar bedenn, d'al lennadennou diwar an Aviel pe an Testameant koz, ha d'ar prederiadennou santel.

An overenn or-bevez bep mintin eul leh santel hag a jeñch bemdez. Pemp beleg a zo ganeom bremañ : eun italic : an tad Virgulin, euz Rom, keleunner war ar Skritur-Zakr hag eo dezañ an drivehved gwech da zond d'an Douar Zantel. Eur beleg kanadian on-eus ive, daou veleg du euz an Ouganda kavet ganeom e Jeruzalem, hag eur beleg ortodoks eus Bro-Rusia, o chom e Rom.

An Tad Virgulin, en e zarmon, da beb overenn a ouezo, bep tro, or sklerijenna hag on lakaad da dañva mister an deiz.

On overenn genta eo hini ar gambr-lid, el leh ma savas or Zalver Sakramant an Aoter, e iliz an « Dormition » hag a verk al leh m'eo bet marvet an Intron Varia. Stok eo an iliz-se ouz ar pez a jom c'hoaz euz ar gambr-lid.

En eil overenn a vo e Bethlehem, e park ar Bastored, war-dro eul leo diouz kér, el leh ma'h en em ziskouezas an Elez d'ar Vesaerien. Overenn Nedeleig eo bet honnez, kanet ganeom en eur grott heñvel a-walh ouz hini Bethlehem. N'oh ket evit kompreñ pegeñ c'hwék eo bet evitoum kana eno ar « Gloria in excelsis ». Kavoud a ree deom kleved an Elez o-unan o kana.

« Gloar da Zoue e barr an Neñvou, ha peoh war an douar d'an dud a volontez vad ». C'hwék ive an oll bedennou a darz euz or halonou birvidig. E-keid-se, e kav din gwaled em-hichern va oll gerent ha va migmoned, ar re oll am-boa promet pedi evito. Rag n'eо ket evitoum va unan eo emaoñ o perhina, med en o ano oll. Breiz a zo ive ouz va heul, or Breiz kristen, Breiz on Tadou, eet diouti, kalz euz he bugale, siwaz !

Da bedennou ar beleg en overenn, em-eus atao respontet e brezoneg. Ne ouzon pedi, em fart va-unan, nemed e yez va Zadou Koz.

On trede overenn eo bet hini ar Halvar, e iliz ar Bez-Santel. Eno emaoñ e kreizenn or Zilividigez, unanet gand an Intron Varia, hag a zo en he-zav e-harz ar groaz dirag he Mab o vavel, beuzet en eur mor a hlahar. « Stabat Mater Dolorosa »... Ne gredan ket e vije bet unan ahanom ha ne vije ket deuet an dour en e zaoulagad e-doug an overenn-se ken fromuz, e santella leh a zo er béd.

Or pevare overenn on-eus bet e iliz Santez Anna el leh m'eo bet ganet ar Werhez, a weler eno, mailluret en he havell hervez giz ar Juzeven. Eno em-eus kanet evel-just : « Intron Santez Anna, mirit ha Pretoned », e-keid ha ma tiwane em spered pardonou Santez Anna-Wened hag ar Palud.

Or pemped overenn, an diweza er Jude, eo bet hini Jetsemani, er Grott, el leh m'en em dennes Jesus gand e Ziskibien a-raog e varo, hag el leh ma e gwerz dre eur pok, gand Judaz, an treitour.

Ar Grott-se a zo tostig d'al leh ma houzañvas e angouni.

Ar gwez olivez, 2000 bloaz dezo, a zo eno atao, ar re a zo bet test euz ar hwezenn a wad a ziveras diouz e dal, ken gwasket ha ma oa gand ar boan hag an enkreiz.

Eun tad fransiskan a roio deom beb a zelienn euz ar gwez-se, peget war un imach, hag a zo evitoum eun eñvor presiu.

Gand pegement a zevosion on-eus poket d'ar roh, santelleet gand angouni or Zalver ! Gand pebez birvidigez em-eus pedet eno, evit an oll dud o-deus da houzañv er béd-mañ, en o horv pe en e ene poaniou ha n'o-deus ket meritet. Plijet gand Doue e vijen bet selouet !

En oll overennou-ze, ar han gregorian, ken kaer, ken meurdeuz, ken diskurz, a zo bet bet eur zikour vraz evitoum de zevil on ene warzu Doue.

Or strolled a oa ennañ tud a bevar horn ar béd, tud a bep yez. Evel-se a-vad, on-eus bet gellet pedi gand ar memez yez, hag a jom yez an iliz hervez ar Sened-Meur, unanet er memez kalon : eur skwér beo euz an iliz Katolik, iliz an oll yezou, iliz ar béd ab-béz. Sonjal a ran a-vad gand tristidigez eo re vihan plas or yéz-ni, en iliz, siwaz ! Dre faot ar Vretoned o-unan, beleien hag all.

HENT AR GROAZ

N'eus perhirin e-bed en Douar-Zantel ha ne rafe ket Hent ar Groaz. Ni eus on-eus greet on hini.

Loh a reer euz ar palez « Antonia », bremañ eur gouent dalhet gand ar fransiskan, an diou stasion genta a zo eno.

En on-raog ez eus eur strolled Alamaned, eur mell kroaz ganto douget gand meur a hini, a bebi eil.

Deuet er-mañ euz ar gouent, ez eom, da genta, a-héd ar mogeriou koz e-pad eur pennadig amzer, en eur bedi goustad, ha goudé e pignom dre eun toullad mad a skalierou, en eur jom a-zav bevech ma weliom niveurrenou ar stasion merket war ar mogeriou. Hag e lavarom eur bedennig a vouez uhel en eur brederia war boaniou or Zalver.

Goudé ar skalierou, e reom eur gwall hent, leun a zoar hag a boultron. Pignad a ra atao ar riboul a heuliom. Beb an amzer, eur jaipel eo a verk ar stasion, evel hini Santez Veronika, dalhet gand leanezed. Eur Jaipel el leh ma reñkas mond ar Pab Paol VI, evit mired da veza re enket gand an engroez.

Dre forz mond ha pignad evel-se, e tigouezom war horre iliz ar Bez Santel. Treuzi ' reom eur gouent goz ha paour kenañ, dalhet gand meneh ha n'int ket katolig, med laouen kenañ koulskoude ouz or gweled.

Ar pemp stasion diweza a zo e diabarz iliz ar Bez-Santel. Dre skalierou moan eñv en e gaver war ar Halvar, e diabarz an iliz.

Eun daolenn gaer, e mozaik, a ziskouez soudarded gand o morzoliou, o tacha Jesus war ar groaz. Ar Werhez, en he zav, e kañv, a zell gand glahar ouz an daolenn skrijuz.

A-gleiz ema roh ar Halvar, kuzet a-dreñv eur bern kinkladuriou. Bez e heller, koulskoude, dre eun toull, astenn eur vreh ha steki ouz ar roh

noaz gand an dorn : kroaziou, chapeledou, metalennou, imachou, a doucher outi. Setu petra am-eus greet va unan.

War ar roh-se ema kroaz or Zalver, hag a bep tu, en o-zav, ar Werhez ha Sant Yann, hanter guzet ive, a-dreñv eur bern gouleier a-zistribill dirazo. Nag or-bije karet gwelet dijolo-kaer al leh-se !

Al leh-mañ a zo dalhet gand an Ortodoksed. Eur beleg a ginnig piledou bhan, a hellit elumi ha planta eno, en eur pod leun a drêz. Evito e roit ar pez a garit.

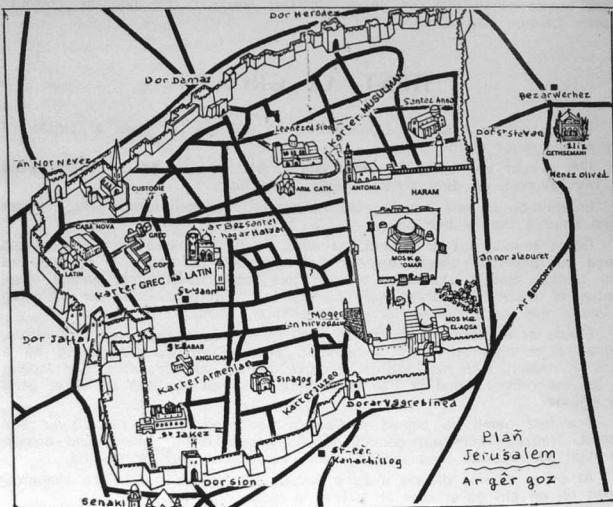
E kichern, etre an diou stasion on-eus nevez meneget, ema skeudenn ar « Stabat Mater », Intron Varia a Lhalhar, eur hlez hir plantet en he halon.

Houmañ eo an drizkved Stasion euz Hent ar Groaz. Pedi a reer eno, a-greiz kalon dirag ar vamm-se ken poaniet ha ken glaharet.

Evid ar 14 ved, (an diweza), e ranker diskenn dre eur skalier moan, kalz izelloc'h. Aze ema ar bez. Mond a heller e-barz : 6 dén bap tro.

Ar mén plad, evel eur bank, hag a resevas korv maro or Zalver, a zo bremañ goleet gand eun daol varbr. Da honnez eo e poker, hag e stoker outi ar pez a garer : chapeledou, metalennou, gwalinier, imachou... evel ouz roh ar Halvar.

Evid mond e-barz, e ranker soubla ar penn, rag izel en an nor. Ar mén ront, bet ruillet d'e stanka, n'ema mui eno. Med gwylad a heller beziou Juzeven heñvel outañ gand ar mén-se en o-hichenn, néñvel-mik ouz or mein-milin.

Echu ganeom an « Hent ar Groaz » se, e krogom gand eun all, da heul an Tadou fransiskan, diwalleren iliz ar Bez-Santel evid ar galoliked. Eur gouent o-deus eno, stag ouz an iliz, evel m'o-deus ive ar Greked Ortodoks.

Hent ar Groaz an Tadou a vez greet penn-da-benn e diabarz an iliz. Mond a reer euz eun aoter d'eben, beteg eun iliz all hag a zo dindan : iliz Santez Helena, mamm an Impalaer Roman Konstantin, ar henta Impalaer kristen, hag a roas ar frankiz d'an iliz er biaoaz 312.

An darn vuia euz al lehiou santel e Bro or Zalver, a zo dalhet gand ar fransiskaned, hag an dra-ze, n'ouzon ket abaoe pegeid amzer. Anaoudeg braz e hellom beza dezo evid kemend-se. A-néz o fennégèz hag o foan, nag a béd iliz a vije bet eet de goll evid mad.

Eun eurvez vad he-deus padet Hent ar Groaz an Tadou, e latin penn-da-benn, gand bennoz ar Zakramant evid echui, ar pez a blijas din kalz. Setu gwali bell' zo n'am-boe ket bet a vennoz ar Zakramant en eun iliz.

EUR GER DIWAR-BENN AR VRO

On tourist on-eus greet ive eun tamm bennag. Mond ha dont on-eus greet, meur a wech, dre ruiou milbloavezieg Jeruzalem. Ruiou aliez goleet, a drugare Doue ablamour d'an heol bero. Oto e-béd enno, evel-just, med e-leiz a dud a bap liou, a bep gwiskamant, a bap bro, hag ive, kalz azenned, sammet a draou pe a dud.

Farsuz ive, diouz ar mintin, sellé ouz ar marhajou, merhed dreist-oll, o tond diwar ar mész, da werza a bep seurt traou euz o farkeier : frouez, legumach, deliou gwez... Puchet en daou du d'ar ribouliou en o dillad hir giz ar vro, broudet kaer aliez, diarhen a-wechou, e kinnigont deoh o marhadourez, en eur yez dianav evidom.

Bethlehem n'ema nemed eun 10 km bennag diouz Jeruzalem. Chomet om bet eno eun devez penn-da-benn.

Iliz ar Hinivelez, braz kenañ, a zo eul lodenn vad anez euz amzer ar Groazourien. Eun doare bazilik eo ; pemp heo dezi.

Ar Grott Santel, el leh ma teus Jezuz er béd, a zo dindan an Aoter Vraz. Diskenn a ranker dre skalierou mein enk a-walh.

An oll belerined a bok eno d'ar mén santel, merket gand eur steredenn, a welas ar Mabig Jezuz o tond war an douar euz korv ar Werhez Glorius Vari.

Pep hini ive, a stok ouz ar steredenn-se an oll envorou e-neus prenet e kér, dreist-oll chapeleou e koad olivez.

N'on ket prest da ankounac'h ad war weladenn-se greet da graou Bethlehem. Amañ, evel e Lourd, dén e-béd n'e-neus mész o tiskouez e zevosion a-wél d'an oll. Evel skoet e vezet eno gand eun doujañs dreist natur, a laka eur peoh misteriuza d'ziskenn warnoh hag a zigor ho kalon d'ar pedennou birvidika.

Bethlehem a zo leun enni a rehier kleuz. N'eo ket bet dies eta, da Josef ha da Vari kavoud eur grott, pa zantas ar Werhez e oa deuet he eur da henel he Mabig.

E-touez ar grottouze unan a vez greet anez : « Grott ar berad lêz », el leh ma 'z eas ar Werhez da rei bron d'he bugel. Eur beradig a gouezas war ar vein. Abaoe int chomet gwenn.

Ahano on-eus greet eun droiad war ar mész gand on oto-karr. Emil, on hencher, a ro deom atao diskleriadou diwar-benn kement tra a welom.

Mond a reom penn-da-benn d'an traonienn. Amañ eo pinvidikoh an Douar. Gwinieg i zo e-leiz ouz an torgennou, kaer da weled, e-touez ar rehier.

Goude ar gwinieg i kavom parkajou éd, berr-kenañ o holo (plouz). Leun a verhed a zo er parkeier, o tenna an éd gand o daouarn pe ouz o zroha gand filzier. Kas a reont anez a viokajou evel ma ra ar vugale en or bro pa vezont o kuttuill bleuniou er foenneier.

Gwelet on-eus ive penaoz e tornont atao, moarvad evel e amzer or Zalver. War al leur, goloet a éd, e lakont eun azen da vale. Hemañ gand e baoiou a lak ar pennou éd da zizilla. Goude eur forh a zo a-walh evid dispartia ar holo diouz ar greun.

Setu penaoz e vez dornet an eost e Bro-Vethlehem. An draze ne vir ket outo da veza eûrur : A-walh evid beva, ha labour evid an oll. Ha neuze, aon e-bêd da gaoud rag ar glao. Ezomm e-bêd éta da derri ar horv. Warhoaz e vo ken brao hag hirio.

On oto-karr a gas ahanom goude war eur menez uhel : en Herodion. Ne hell ket mond beteg ar bég. Re a bign a zo gand an hent.

Bég ar menez-se n'eo ket naturel, savet eo bet gand Heredez, dezañ da veza uehelleh eged an oll veneziou tro-dro.

Eno eo bet beziet en eun arched aour. Eno e-noa eur palez kast-meurbed. Ne jom anezañ netra. Ar bez aour n'eo ket bet kavet choaiz.

En eur zistrei da Jerusalem e tremenom dre Ein-Karem el leh m'edo Elizabeth o chom pa deusas da veza mamm da Yann-Vadezour war an diwezadou, rag oajet mad e oa diaj d'ar mare-ze.

Eur vro Gaer eo humañ, leun a blaster, disheñvel mad diouz korn-bro Jeruzalem. Gweled a reom evid ar wech kenta dour réd. El leh ait ne gaver nemed steriou dizehet gand an heol.

Evel-just, ti Zakari hag Elizabeth a zo deuet de veza eun iliz. Amañ he-deus bet ar Werhez kanet he « Magnificat » p'eo bet deuet euz ar Gallile da weled he heniterv, goude kelou mad an El Gabriel en he zi bihan a Nazareth, eiz-ugent km ahano.

Pellohig e welom Emmaüs, eul leh glaz ha kaer ive, leun a vleuniou hag a zour frésk. Eun digemer c'hewk adarre digand an Tadou frañsiskan a ziskouez deom o iliz kaer el leh ma rannas, Jezuz resusitet, ar bara gand an daou ziskibl.

JERIKO - AR MOR-MARO

A-dra-zur eh anavezit Jeriko diouz he an. Red eo a-vad he gweled evid gouzoud petra eo e gwirionez : eun oaziz kaer e-kreiz eur gouelec yud, war ribr al Mor-Maro, 36 km diouz Jeruzalem.

400 m bennag ema ar gér-se izelloh eged live ar moriou braz, 1200 m izelloh eged Jerusalem.

Bez e heller lavared ez-gwir, ne reer nemed diskenn pa'z eer euz Jeruzalem da Jeriko. An aviel a lavar deom kement-se e parabolenn ar Samaritan madelezuz.

« Eun den a ziskenne euz Jeruzalem da Jeriko, hag e kouezas etre krabanou al laeron. »

N'eo ket diez da eun dén, oh ober hent e-unan el leh-se, koueza etre krabanou al laeron. E-pad 30 km ne weler ket eun ti : torgennou krazet gand an heol na netra kén, ha riboulet gand an dour da vare ar glaoeier braz.

Beb an amzer koulskoude, e welom kampou Begouined, gand o deñved, o givri, o hañvaled, o jas... o loja, hirio amañ, warhoaz pelloh, dindan telennou, da heul o zropellou.

Trueuz int de weled euz a bell. Med war a laverer, int pinvidig mor, gand o diamantou aour hag arhant a bep seurt.

Merhed a welom o vond, sammou spontuz ganto war o fenn, hep dezo kaoud an êr na da veza skuiz, na re vehiet.

Diskenn ha diskenn a reom, hag ar vro a jom heñvel atao. An hent a zo nevez-flamm, goudronet flour. Gweled a reer a-wechou an hent koz a-gleiz, an hini e-noa bet heuliet ar « Samaritan » mad. An hent nevez eo labour an Israelited.

Setu dirazom ar Mor-Maro gand eur gompezenn vraz a-gleiz. Emañ bremañ e-touez ar gwez palmez, ar gwez oranjez, ar gwez olivez... ar gwez sikomor ive, el leh ma pignas Zache da weled gwelloc'h Jezuz o paseal war an hent e-touez eur mor a dud. Diskouez a reer deom ar wezen-se. Med n'eo ket sur e-vije ar memez hini.

Med pebez tommder ! ha pebez sehed ! 45° ! Jeriko, gouzoud a rit, eo izella kér a zo er béd, ha kosa hini ive, pa gaver eno roud euz labour an dén dég mil bloaz bennag a-raog or Zalver.

Chom a reom a-zav dirag ti eur marhadour frouez. Froumérdez e diabarz an ti a ro avel deom. Gras a gavom ! Dreistoll pa réd war or gourlanchenn dour oranjez fresk-beo, o tod euz eur frigo. Diou werennad vraz war ar marhad.

Goude on-eus nerz a-walh d'ober eur gwél da Jeriko, eur gér ken braz ha Kastellin. Leun eo a balmez kaer kenañ, ken niveruz ha ken braz int m'eo kuzet an tiez ganto.

A bep tu d'ar gér e chom daou gamp, bet enno beteg ar brezel 1967, ouspenn 100 000 a Palestined.

Eet int kuit, hag ez eus chomet war o-lehr milierou ha milierou a doullou tiez bihan disto hag hanter freuzet.

Souezuz hag eur rann-galon eo gweled kemend-all ! Paour-kéz tud, bet laeret diganto o bro, o ziez, o douarou...

E peleh emaint bremañ ? Penaoz ne vije ket bet treñket o spered ha savet soñjou a gasoni en o 'fenn ?

N'ez eer ket da Jeriko hep mond beteg ar Mor-Maro. Anvet eo evelse gouzoud a rit, dre ma n'ez eus buez e-bêd ennañ. Re soll eo ! Eiz kwech salloh eged or moriou deom. An heol a zun anezañ muioh a èzemñ abaoe millionou a vloaveziou eged ne zeu a zour e-barz. Tañvet em-eus e zour. Devi 'ra an teod. Ma 'z it ennañ da neu, diwallit ouz ho taouagad. Ha, tra souezuz, n'heller ket bez a beuzet er mor-se. Chom a ra atao ho korv war horre an dour. Moien e-bêd da vond d'ar goueled.

Izellaad a ra atao an dour e-barz, setu ma teu da veza salloh-salla. Ablamour da ze ez eus ano gand an Israelited da zigas ennañ dour euz ar Mor-Kreizdour.

Kroget eo Israel da denna pinvidigeziou braz euz ar Mor-Maro. Ma n'eus ket ennañ a vuez, ez eus e-barz eun toullad mad a draou all, evel an holen, da skwér.

Etre lenn Tiberiad hag ar Mor-Maro, ema ar Jourdan, hag a laka dour al lenn da zond er Mor-Maro. Re nebeud a-vad, diouz an dour a vez sunet gand an heol.

Gouezit, e-neus ar mor-ze 76 km a hirder ha 16 a ledander. E Zonder a hell diskenn beteg 400 m.

E-kichenn ema dismantrou manati koz « Qumram » a zo bet rivinet er bloaz 68 goude or Zalver gand ar Romaned. Deuet eo da veza brudet abaoe ar bloaz 1947, pa 'z eus bet kavet eno tostig, en eur grott, e podou pri, skridou koz-kenañ, bet kuzet gand ar veneh anvet « Essenianed » a-raog tehed euz o manati.

KERIG BETANIA

Lavarom c'hoaz, evid echui gand ar Gallile, eur gérig ive euz Betani he-deus va skoet kalz.

Mari, Marta ha Lazar a veve eno, ha Jezuz a blije dezañ aliez ober e ziskenn en o zi. Mignonned vraz e oant, ken braz, ma teurvezas da Jezuz resusita e vignon Lazar.

Bez Lazar a zo eno atao, don-don en douar. Evid mond beteg ennañ e ranker diskenn eur skalier a 40 derez bennag.

E plas ti Marta ha Maria ez eus bremañ eur japel vrao, gand livaduriou kaer-kenañ, o taolenno ar pez a lavar an Aviel diwar-benn Bethani, Lazar hag e ziou hoar.

Tostig da Vetani ema Bethfaje, el leh ma kavas Jezuz eun azénéz gand he azen bihan. War o hein eh antreo e Jeruzalem deiz Sul ar Bleuniou.

Diskouez e reer c'hoaz ar mén Braz a servichas dezañ da zovel war gein an azen.

Bep bloaz bremañ, a reer ahano eur brosesion vraz, deiz ~~zoiñ~~ ar Bleuniou, evid digas da soñj euz kement-se.

E-kichenn ez eus eur Harmel, hag a zo e zouar da Vro-Hail. Anvet eo an « Eleona ». War a greder eo el leh-se eo e-neus bet Jezuz lavaret ar « Bater » evid ar wech kenta pa fellas dezañ diskouez d'e ziskouez penaoz pedi.

Evid digas da zoñj euz kement-se e kaver eno eur 80 taolenno bennag, skrivert warno ar « bater » e pevar-ugent yéz.

En o zouez, e kaver ive ar brezoneg. Fellet eo bet din beza fotografiet dirag ar bedenn-se e brezoneg.

Kavoud a reer ive ar memez pedenn in iwerzoneg hag en ~~cuskareg~~.

V. Seite
e kouent ar Harmel,
o lenn ar bater e
brezoneg.

N'heller ket kuitaad Jeruzalem hep mond da weled iliz « kan-ar-hillog » (Saint-Pierre à Gallicant). Digemeret a vezoh gand eur Breizad a ouenn vad : an Tad Le Braz (Assomptionist) ginnidig a Gemperle.

Eno eo e nahas Sant Per e Vestr, teir gwech, a-raog ma kanas ar hillog diou wech. Eno ive e taolas Jezuz eur zell hlaharet war ar paour-kêz Pêr, hag hemañ, kerkent, leun a geuz, a ouelas doureg d'e behed.

El leh-se edo palez Kaifaz, ar beleg braz. Eno eo bet barnet Jezuz d'ar maro gand ar Juzevien, hag eno c'hoaz eo e tremenas nozvez ziweza e vuez, a-rog mond dirag Lezvarn Pilad ha ne labour nemed e-pad an deiz.

Da hortoz e oe diskennet Jezuz en eur toull-bah a weler atao eno : eur toull don, en eur roh, evel eur puñs, dezañ fum eur mell pod pri, digor hepkén diouz an neh.

Jezuz a zo bet diskennet e-barz an toull-se, evel en eur puñs seh, gand e-barz, en e-raog, eun toullad mad a brizonidi all.

Lez-Varn Pilad, al Listotrottos, a zo eun tammig pelloh. Al leurenn vein a zo atao ar memez hini, an hini a welas skourjeza ha kurunenn a sperr Salver ar béd, el leh ma walhas Pilad e zauarn, en eur lavared : « Me'zo divlamm euz gwad an dén just-mañ. « Ra gouezo warnom e wad ha war or bugale », a respondas ar Juzevien.

Paour kêz Juzevien ! Gwall-gaset int bet hag e kendalhont da veza, e pep bro, e pep leh, e pep amzer, ha dindan n'ez forz pese gouarnamant... Arhant ar béd oll, a lavarer, a zo etre o daouarn...

Réd eo c'hoaz, pa vezzer e Jeruzalem, gweled « Moske Omar » kaerra Moske a zo er béd goude hini ar « Mecque ». Eun dudi eo da weled.

Savet eo bet el leh m'edo templ Jeruzalem, war roh ar zakrifis, hag ablamour da ze e vez greet anez : « Moske ar Roh ». Ar gér « Omar » a dalvez « Roh ».

Diwar ar Roh-se, hervez ar Vulzulmaned, Mohamet, o frofet braz, a zo bet savet d'an Nefiv. Setu perag o-deus eviti ken braz doujañs.

Eiz-korneg eo ar Moske-ze. He zoenn a zo heñvel ouz eun hanter vi ha goloet eo gand eur gohenenn aour.

Ar moyerou anez, en diavêz, a zo e porseleñ fin, gand tresadennou kaer e meur al liou. An diabarz a zo goloet gand mozaïkou pinvidig-mor, linenneg o zresadennou.

Evid mond e-barz e ranker tenna ar boutou, hag o lezel e toull an nor. Réd eo ive diskouez kalz doujañs evid al leh santel, pe e vezet kaset er-méz.

Ma 'z it eun deiz bennag da Jeruzalem, arabad, gand a reoh, chom hep mond da welaññ ar oberenn gaer-se.

E-kichenn ez eus eur « Moske » all, brasoh, med houmañ a zo evid ar bedenn nemetkén. E-leh e-bén all a zo bet savet evid gelej ar roh santeñ ha renta enor da Vahomed, ha da zakrifis Abraham.

Dindan ema ar pez a jom eur moyerou kenta an Templ, bet savet gand ar roue Salomon, hañvet : « Moger an hirvoudou ».

Dirazi e vez ar Juzevien o pedi en eur vralla o fenn hag o horv. Dén ne hell tostaad outi, dizolo e benn. Eun tok paper a vez roet deoh ma n'o-peus hini all e-béd.

A-raog kuitaad Jeruzalem, on oa c'hoaz da weled Hebron. Med gwall zarvoudou brezel, erruet e-pad or perhirinaj a viras ouzom da vond di.

N'ez aim ket, kenneubed, evid ar memez abeg, da weled Naplouz na puñs Jakob er Samari, el leh ma komzas Jezuz d'ar Samaritanez euz an dour a vuez a strink beteg ar vuez éternel. Eun tammig kerse eo deom chom hep mond beteg eno.

E BRO-HALILEA

WAR HENT NAZARETH ER GALLILE

Echu ganeom or pemp devez, e lavarom kenavo da Jeruzalem, ha gand ar memez oto-karr atao hag ar memez hencher, yao war-zu ar Gallile.

E-leh treuzi ar Samari, ablavour d'ar brezel etre an Israelites hag an Arabed, e vo red deom heulia ar Jourdan euz Jeriko da Nazareth.

Traoñenn ar Jourdan a zo eun draonienn sebezus. N'eo heñvel ouz traonienn all e-béd bet gwelet ganeom.

Moan ha ledan eo beb eil tro. Pinvidig he douar, med paour ive a-wechou. Torgenneg ha trézeg eo aliez.

En he hrez ema Ar Jourdan o troidelad e-pad 300 km. Me 'zoñje din e oa eur ster kalz brasoh. D'ar mare-mañ euz ar bloaz, moarvard ablavour d'ar zehor, n'eo ket kalz a dra.

Ober a ra an disparti etre Israel hag ar Jordania.

Etre ar ster hag an hent a heuliom e welom diou refenkennad orjal dreinieg da vired ouz enebourien an tu all da lammad war Israel. Soudarded a zo dre oll o teuler evez.

Dre ma pellaom diouz ar Mor-Maro e teu an draonienn da veza pinvidikoh pinvidika ha ledannoñ ive.

Keriadennou Arabed a welom beb an amzer, med ive meur a « Giboutzim ». Eur « hiboutzim » a zo eur gevredigez el leh ma laker pep tra e boutin, bugale hag all. Ar re-mañ n'int ket bugale eur famill, med bugale eur « hiboutzim ». An douarou a zo d'ar Stad hag hemañ a ro an oll vinviou a zo red, ar re ar muia modern, evit pep tra.

Douarou eur « hiboutzim » a zo êz da anaoud, kalz int labouret gwelloc'h eo kaerroh enno an trevajou. Douret mad int gand korzennou à zigas dour dezo euz lenn Tiberiad. Gwelet e vez an dour o strinka evel glao, eur ar horzennou-ze war ar parkeier a-bez, troellenou outo, o trei dibaouez.

Gweled a reer en douar frouez a bep seurt. Parkajou koton a zo ive, gwiniz kaer, ha kalz a draou all ha n'hellan ket gouzoud petra int dre ar gwél anezo euz an oto-karr.

Meur a graouiad saout du ha gwenn am-eus gwelet ive, niveruz kenañ enno ar zaout, distag evel en or bro.

Eun toullad mad a lennou bihan a welom ive e-kreiz an douarou, toullat a-ratoz moarvard evit sevel pesked. Ne weler ket amañ a vein er parkeier evel e Bro-Jude.

Amañ eo eet an araokaad ken pell hag e n'eus forz pese bro euz an Europ. E meur a bark e welom medéréd-dorna. Daou vil bloaz a zo etre ar beizanted-mañ hag ar re on-eus bet gwelet e parkeier Bethlehem.

Tostaad buan a reom ouz Nazareth a lavar deom Emil. Eiz-ugent km a zo etre Jeruzalem ha Bethlehem.

Bremañ e troom kein d'ar Jourdan. Eur blênnenn hir ha iedan a zo dirazom, pinvidig he douar, tièz enni a doulladou stank a-walh, greet o mogeriou aliez gand simant, eun estach dezo hepken. N'eo ket tost dezo beza kén brao hag an tiez on-eus gwelet e Jeruzalem.

Ar blênnenn vraz m'emaom enni a zo kelhiet gand e-leiz a veneziou. Red e vo deom pignad warmo evit crruoud e Nazareth.

War ribl ar Jourdan, el leh m'eo bet badezet Jezuz gand Sant Yann Vadezour.. Gweled a reer amañ, gand V. Seite, eul leanez euz Kastell-Paol, ar Sr. Marie Gertrude Crac'h hag eur frer Kanadian misioner en Alaska.

NAZARETH E BRO-HALLILE

Ema krog an oto-karr da grapad war eur menez rohelleg en eur ober troïdellou e-leiz.

A bep tu d'an hent e sav gwez kaer euz ar vro, en despet d'ar vein.

Ar gwél bremañ a zo dispar war ar blênnenn vraz on-eus kuiteet.

Eet uhelloc egéd ar gwez, e welom Nazareth dirazom. Eur gér vraz eo bremañ : war-dro tregont mil dén enni : Arabed, Juzevien, ha kristenien. Kement ha kement euz pep seurt, war am-eus klevet.

Skolou kristen a zo, dalhet gand leanezed gwenn, ha Frered La Salle. Ar gér a zo war gelh ouz kreh eur menez. En traof ar gér nevez hag a en em astenn dre oll, en neh, ar gér goz, gand he ruiou moan ha skaliereg, evel e Jeruzalem.

A-zioh dezi, e weler mad touriou an ilizou ; ar minaret, uhel ha moan eo a weler ar gwella.

Nazareth e amzer Jezuz ne oa nemed eur gerig a netra. Ne jom ket kalz a dra euz ar gerig-se. Honnez eo koulskoude an hini a glaskorn. Ar gér nevez ne lavar ket kalz a dra deom. N'eo ket ken brao ha kér uvez Jeruzalem : tiez a genwerz e-leiz. Ruiou ledan, leun a otoiou o tond hag o vond.

Loja ha debri a raim e-pad 3 devez en eun ti braz dalhet gand ar Fransiskan, anvet « Casanova ». Gwelloh en em gavom amaziged e hotel teir steredenn Jeruzalem. Emaom eun tammiq evel er gér

E hôtel Jeruzalem ne veze ouz or servicha nemed servichetion striz, dihoarz, dizeblant ouzom. Amañ ez int laouen hag evel breudeur ganeom, marvaillou ganto forz pegement.

An amzer kennebeud n'eo ket ken tomm. Gras a gavom temz en alan. War an uhel emaom. Eun ézenn eun tammiq fresk a hwez warno.

Ema ar « Casanova » tost-tre da iliz vraz ar « Helou-Mad » (Annonciation). N'eus nemed an hent etrezo.

Tost da 20 eur eo p'om erruet. Ema an noz o kouenza. Setu ma 'z eom ragtal ouz taol evid koania.

An noz ne vo ket fall. Ch'hoant kousked on-eus, rag skuiz mad om. Daou e vezim adarre e pep kambr. Med tri e hellfem beza.

Dihuna ' reom a-bred. Ar « Muezzin » e-neus youhet evid ar bedenn. N'eus ket kalz hag a hellef chom kousket gantañ. Deiz eo abaoe 4 eur.

An darnvia en em gav en iliz azaleg 6 eur. Pep hini a zo gand e bedenn en eur horn pe gorn euz an iliz vraz. Kaer kenañ eo, tri estach dezi. En hini izella ema ti ar Werherz, el leh ma resevas salud an El Gabriel. Amañ eo e teuas Mab Doue da veza dén e korv eur werherz. Na pebez mister ! Na pebez leh sante !

Eun deas a zo a-zioh an ti, warnañ eur hizelladur o tiskouez ar Werherz o tond da veza Mamm Jezuz, dre vertuz ar Spered Santel.

Ar pez a jom euz ti ar Werherz a zo kentoh eur grott, eun toull, evel eur gambr, greet en eur roh. Dirag ar gambr-se, evel-just, e oa eun ti. Med ne jom anezan netra, siwaz !

An iliz vraz ha kaer meurbad a zo bet savet war ar grott-se, a zo nevez : Komahset eo bet war houleñ ar Pab Yann XXIII, p'eo bet e Nazareth o perhirin, re zister e kave an iliz a oa bet savet war zismantrou iliz ar Groazourien en 12 ved kantved. Gweled a reer c'hoaz an diazezou euz an iliz-se.

Oll vroiu kristen ar béd o-deus bet sikouret sevel an iliz-mañ. N'eus bet espernet netra evid dezi beza kaer-dispar. Mozaikou ha livaduriou pinvidig-mor a gaver enni, dreist-oll en iliz uhella, hag ive en-dro d'ar hlostr en diavêz.

E-giz tour ez eus warni, en he hreiz, eur volz, hag a zo, da weled euz diabarz an iliz, evel eur vleunienn lili he fenn d'an traof. Biskoaz kaerroh tra !

E e vo deom pedi en iliz-se, hag a zoug kement an ene daved Doue hag an Intron Varia.

Pellohig ema iliz Sant Joseph bet savet ive war al leh m'edo e di, e stal labour, el leh m'e-neus bet Jezuz labouret war e vicher a galvez beteg e oad a 30 vloaz.

Amañ e chom ive eur grott, dezi atao furm eur gambr. Enni e kaver adarre toullou er roch, dezo furm podou-pri braz-braz, evid lakad, pe evid mired an eoul-olived, pé ar greun, pe an dour. Hemañ evel-just eo an hini brasa. Awetchou a vez ken braz hag eur gambr, rag, en eur vro evel houmañ hag e vez enni kement-all a zehor hag a heol e ranker dastum mad kement berad gloo a gouez euz an nev.

Er grott-se, zokén, e weler atao al leh ma veze staget an azen : eun doare ruillenn, toulet er vein, evid paseal kordenn kabestr an azen : kement-se oll a zo fromuz kenañ da weled.

D'ar mare ma veve Jezuz, ne oa e Nazareth, nemed eun eienenn pe eur 'feunteun. Di e ranke an oll verhed mond da gerhad dour gand o fodou pri ganto war o fenn. Mari ive, bemdez, he-deus bet greet kement-all.

Ar feunteun-ze a réd atao, gand kement a nerz. Eva on-eus bet greet he dour, fresk-beo. Eun iliz a zo bet savet warni, miret gand ar velein ortodoks.

WAR RIBL LENN JENEZARETH

Lenn Jenezareth, anvet c'hoaz lenn Tiberiad, pe Mor Gallile, a zo heñvel a-wali ouz Pleg-Mor Douarnenez, med gand meneziou kalz uhelloc oh ober dezi an dro.

War ribl al lenn-se eo e tremenim on devez kenta er Gallile.

Lohet a-bred diouz ar mintin, on oto-karr a gas ahanom war-zu lenn Jenezareth. N'eo ket gwall hir an hent. Diskenn a reom diwar meneziou meinieg, e-kreiz traonienn pe plénnenn binividig Esdrelon.

Setu erfin Mor Gallile a-wél deom. Diskenn a reom war-zu ennañ dre greiz Kér Tiberiad, eur gér vro-kenañ leun a hlaster, a vleuniou hag a heol.

Ne jomom ket a-zav e kér. Mond a reom beteg Magdala hag e chomom a-zav e-kichenn eur gouent vihan, en eul leh duduiz, dalhet gand leanezed a Vro-Rusia, euz an iliz Ortodoks.

Dour al lenn a zeu da 'floura treid ar gouent hag a zo eur gwir varadozig an dour.

Eno edo o chom Mari Vadalen, pe Mari a Vaggala. Eur jaipel a zo bet savet en heenor, el leh duduiz-se. Pedi ha kana a reom en he japel. Eur beleg a Vro-Rusia hag a zo ganeom en on strollad, a gan en e yéz pedennou gand eur vouez duduiz.

Ahalenn ez eom beteg eur jaipel all, tostoh c'hoaz d'an dour, hag a anver « Chapelle de la Primauté de Saint Pierre ».

Eno eo e teuas Pèr da veza Pab kenta an iliz. Setu amañ penaoz.

Er vintinvez-se, en eur zond euz a besketa, Pèr ha meur a ziskibl all, a welas eun dén war an aot hag a houleñs diganto : « Bugale, ha pesked a zo ganeoh ? — N'eus ket, eme Bér ! — Taolit 'ta ho rouejou a-zehou d'ar vag ». Henn ober a rejont, hag e oe leun o roued beteg krevi gand ar beh.

Neuze an diskibl muia karet gand Jezuz a lavaras da Bér : « An Aotrou eo hennet ! ».

Pèr, kerkent, en em daol er mor da vond buannoñ d'e gavoud.

Neuze Jezuz a houleñs digand Pèr, goude beza roet da zebri d'an oll euz ar pesked e-noa pozet evito : « Simon, mab Yann, ha kared a rez ahanon muioh egéd ar re-mañ ? ».

Teir gwech e reas outañ ar goulen-se, ha bep tro e respondas Pèr dezan : « Aotrou, te ' oar mad e karan ahanout a-greiz va halon ». Ha Jezuz ive a lavaras dezañ teir gwech : « Bez ar Pastor war va deñved ».

Evelse eo deuet da veza Pab kenta an Iliz.

Azezet war ar memez roh e len-nom kement-se en Aviel. N'oh ket evid krompren pegen fromuz (tou-chant) eo lenn an Aviel war al lehiou end-eün m'eo bet choarvezet an dard-voudou a zisplég.

Pignad a reom goude war « Menez an Eiz Eürusted ». Diwarnañ pebez gwél kaer ! Ema dirazom en e béz Mor Jenezareth.

Amañ emaom brao evit overenn ar 5 a viz Even. Eur japan gaer a zo, nevez a-walh, hag a ginnig deom he aoter.

Jezuz p'e nevez c'hoant pedi a bigne atao war eur menez. Ni ive, da vihana hirio.

El leh-mañ, Jezuz e-neus roet d'e ebrestel an darn-vua euz e gelen-nadurez Ahalenn eo e-neus embannet e Eiz Eürusted (Béatitudes).

« Eüruz, emezañ, ar re o-deus eur spred a baourentez... Eüruz ar re a zo habask... Eüruz ar re a zo glaharet... Eüruz ar re o-deus naon ha sehed a justis... Eüruz ar re drugareuz, Eüruz ar re a zo glan a galon. Eüruz ar re a laka ar peoh da rén. Eüruz ar re a houzañ heski-nérrez evid ar justis... ». Biskoaz ar béd n'e-noa bet klevet kemend all. Ar hontroul beo d'e lezenou ordinal ».

War lenn Jenezareth, er Galile. War skeudenn : V. Seite gand e genvroad, ar Frer Visant Gwillerm, renner on strollad pelerined ha Mestr-braz on eil « noviciat » e Rom.

A-DREUZ AL LENN HA TRO-WAR-DRO

Goude e reom eur gwél da zismantrou koz-noe kafarnaum. Pér a zo bet eno o chom, ha Jezuz ive. Kaved eo bet roud e di : ti eur pesketaer. Nag a vein koz, leun a gizelladuriou dispar. Med n'eus mui bremañ eun ti en e zav.

Réd eo ober buan, rag ar vag a zo aze ouz or gortoz. Pignad a reom enni evid mond en tu all d'al lenn. Marteze eun 10 km bennag d'a ober.

Eun tammig avel a zo hag a ra vad. Strinkata 'ra ar gwagennouigou ouz kostezioù ar vag hag a zo brazig a-walh. Ouspenn kant dén a hellfe da gas. Bez 'ez om warni ouspenn hanter-kant.

Sevel a ran war ar vourz evid gweled gwelloh. An oaib a za glaz, hag ar meneziou tro-dro sklêr kenan. Diez e-vije bet deom kavoud eun devez gwelloh.

Douara 'reom war-dro kreisteiz en eur « hiboutzim » anvet « Ein-Gel », Eno eo e tebrim on lein. Eur préz pesked euz al lenn, anvet « pesket Sant-Pèr ». N'int ket fall tamm e-béz.

An ti-leina a zo tostig-tre d'an dour, ha digor braz diouz kostez al lenn. Leun eo a dud. An oll a zo laouen.

N'on-eus ket bet amzer da weladenni ar « hiboutzim ». Gwelet em-eus a-vad eur hraouiad braz a zaout gwenn-ha-du, ar pez a ziskouez emaom en eur feurm vraz.

Amzer da ziskuiza eun draig bennag ha d'ober eun tammig kousk azezet war eur bank, setu-ni, kavet ganeom a-nevez on oto-karr, d'ober hent adarre.

Gweled a reom al leh ma kreskas Jezuz ar bara hag ar pesked (5 bara ha tri besk) da helloud terri o naon da 5 000 a dud hep konta ar merched hag ar vugale.

Ahano ez eom war lez ar Jourdan el leh m'eo bet badezet Jezuz gand Sant Yann Vadezour.

Pignad a reom goude war ar meneziou dre henhou kamm-digamm, evit gweled gwelloh al lenn.

Nag eo eun dudi da weled, glaz-kenañ dindan bannou eun heol bero, eur gurunennad meneziou en-dro dezi. Diez e vele kavoud er béd eur horn-bro ken kaer.

Souezuz e kavom, e teufe al lenn-se, ken glaz, ken flour, ken sioul, da fulori a-wechou. Ha koulskoude, an Aviel a lavar deom e-neus bet greet aon d'ar asketerien a vicher m'oar an ebrestel.

Dihuna a rejont Jezuz, eur wech, kousket e traof ar vag, en eur lavared : « Salvit ahano ! emaom o vond da goll ! ». Ha Jezuz, gand eur gomz hepkén, a reas d'an avel tevel, ha d'ar mor dont da veza sioul.

War al lenn-se ive, e valeas eur wech war an dour. Sant Pèr a-vad, o klask ober eveldañ, a vennas mond d'ar strad. « Dén a feiz dister, eme Jezuz dezañ, perag 'ta ez-peus kemeret aon ? »

Hag e krogas en e zorn evid ober dezañ pignad er vag. War on distro da Nazareth, e chomom a-zav e « Kana », el leh ma reas Jezuz e genta burzud, en eur drei 6 podad dour e gwin. Tañva 'reom gwin Kana. Beuz eo ! Laouenneet om gantañ.

Pa erruom e Nazareth eo poent koan : eur goan gounezet mad.

ON DEVEZ DIWEZA E BRO-NAZARETH

Al lodenn vad euz mintinvez a 6 a viz Even a vo evid gweladenni mad iliz ar Helou-mad, stok ouz or « Casa Nova ».

Eur fransiskan, an Tad Daniel, eur Belj, eo a zisplego deom danevell an iliz-se.

Modern eo an iliz, med kaer-kenañ, en he gwiskamant mein gwenn.

Komañset er bloaz 1960, war houllenn ar Pab Yann XXIII, n'eo bet konsakret nemed er bloaz 1969. 57 m uhelder he-deus he zour rond, ha 44 m a hirder war 27 m a ledander. Komzet em-eus dija anez iuhelloc'h, setu ne lavarin ket muioh. Ho pedi a ran da vond d'he gweled. N'ho pezo ket a geuz.

Preset om da bignad war Menez-Tabor. Eno or bo on overenn en deiz-mañ.

Diskenn a reom diwar meneziou Nazaret, war blénenn vraz Esdredon, pinvidig he douarou, enno, oll drevajou ar vro.

An Tabor a zo e-kreiz ar blennenn-se, evel eun duriadenn hoz a 588 m Gwechall-goz evid pignad war e gern ne oa nemed eun diri mein, n'ouzon ket ped kant derez dezañ.

Bremañ e pigner gand an oto-karr beteg eur geriadenn arab. Ne hell ket an otoiou braz mond uhelloc. Mond a reom gand otoiou bihan, sez e pep hini (8 gand ar rener oto).

An hent a zo troidelluz-kenañ ha sonn, eun 20 bennag a gorn-troiou-krenn ennañ. Med paotred an otoiou-ze a zo kén boazet ha kén sur euz o hirri ma pignont gand ar foultr en eur ober aon deom, pa welom ar blennenn dindannom. Lod a zerr o daoulag evid nompaz gweled an islonk.

Kern ar menez a zo evel eur bladenn, dezi war-dro eur hilometr hirder ha 400 m bennag a ledander.

Evel eul liorz leun a wez hag a vleuniou eo bremañ, gand eun êr fressk-beo hag a ra vad e alanad pa bigner diwar ar blennenn diavel.

Ar transiskaned adarre o-deus eno eur gouent hag eun Iliz vras nevez a-walh, gand daou dour : hini Moizez hag hini Eliaz, euz ar bioaveziou 1921-1924.

Med nousped iliz a zo bet amañ azaleg kantvejou kenta ar Relijion : ar Vizantined, ar Groazourien, ar Venediktned. Sant Loeiz, sante Frañs a zo bet war Menez Tabor er bloaz 1254. An eil goude e-bén, evel ei leh all, an ilizou-ze a zo bet distrujet gand an Arabed.

Menez Tabor a zigas deom da zoñj euz Transfiguration ar Astrou-krist. E-pad an overn, devod-kenañ an Tad Virgulin a zisplego deom ar pez a lavar an Aviel euz an darvoud-se.

« Jezuz a bignas amañ gand tri euz e Ziskibien : Pér, Jakez ha Yann, hag e oe treusfurmet dirazo. E zremm a zeus da veza skeduz evel an heol, hag e zillad gwenn evel an erh. Ha gantañ en em gave Moizez hag Eliaz o komz kenretrezo.

« Neuze Pér a lavaras : « Aotrou, nag eo brao beza amañ. Ma karez e rin teir deltenn, unan evidot, eun all evid Moizez, hag e-ben evid Eliaz. »

« Eur goabrenn leun a sklerijenn o goolas neuze, hag eur vouze euz an Neñv a dregernas : Hemañ eo va Mab muia karet am-eus laket ennañ va oll fijadur. Selaouit anezan. »

« O kleved ar vouzez-se, an diskibien a gouezas war o genou gand ar spont. Jezuz a lavaras dezo : « Savit ha n'ho pezet ket aon ». Sevel a reont ha ne welont mui nemed Jezuz e-unan.

En eur ziskenn, Jezuz a houllennas diganto chom hep lavared griek euz ar pez o-doù gwelet, ken e vefe savet a varo da veo. »

Goude an overn, pep hini a glasko prederia don war ar homzou-ze, da glask tenna anezo magadurez ha sklerijenn evid an ene.

Eur préd a vo servichet deom goude gand an Tadou, rag kreisteiz hanter eo. Gwin zoken or-bo da eva, eun tammig treñk martzeze, med mad-kenañ da derri ar zehed.

Moien e vo ive, warlerh ar préd, da ober prenachou : eur stal dalhet gand seurezed, ha n'eo ket re gér o zraou : envoriou a bep seurt euz Menez Tabor, hag ive euz al lehiou all.

Al leh a zo duduiz ! Gellet or bije bet ive lavared evel Sant Pér : « Savom amañ pep hini e deltenn ». Med red eo diskenn. Lod a gav gwelloc'h diskenn war o zroad : eun hanter eur vale. Me ha meur a hini all a gav gwelloc'h kemered eun oto, ha d'an traof evel eur luhedenn, gand poan-benn e pep korn-tro krenn.

Gras a gavom adkavoud on oto-karr. En eur ziskenn gantañ, e chom a-zav a greiz-toud. Dirazom e oa tud eun eured, dirag eun ti, hag oll e tañsent en o dillad kaerra, eun dañs e kelh, heñvel mad ouz eun dañs a

Vreiz-Izel. Bralla ' reent o divreh dorn-ha-dorn, en eur ober kemend-all gana o zreid, da heul eur ganaouenn.

Ar mekanikou tenna poltrejou, me ' laver deoh, a yeas en-dro ! Eur souvenir dihortoz kavet a-hed an hent.

Treuzi ' reom adarre kompezen Esredon da vond war-zu Haifa. Chom a reom a-zav en tu-all, dirag eun dorgenn sebezuz ha ne zeblant ket beza naturel.

An dorgenn-se, eme deom Emil, or bleiner, a zo eun dorgennad keriou. 20 kér a zo bet aze, an hini genta bet savet 6 000 bloaz ' so. Pa gouez unan en he 'foull, e veze savet eun all, pell goude, war he dismañstrou, hag evel-se beteg an 20 ved kantved.

Salomon e-unan e-neus bet eun gér greñv ; kér ar hirri-brezel.

Emeur, d'ar mare-mañ, oh ober furchadennou presiu en dorgenn vistériuz-ee, hag a zo enni eun istor ken koz.

Eur mirdi, e-kichenn, a ziskouez an oll draou koz bet kavet enni dija.

MENEZ-KARMEL

Réd eo adarre ober buan, rag c'hoant on-eus da vond beteg Haifa. N'ema ket pell.

Heulia ' reom eun hent braz ha ledan, war on tu kleiz eun aridennad meneziou, uhel a-walh, anvet Menez-Karmel, 25 km a hirder dezo.

Setu Haifa. Eur porz-mor a genwerz a 200 000 dén, brasa porz-mor Israel. Ahano ez a, da bevar horn ar béd, avalou oranjez Israel ha meur a frouezenn all d'o heul.

Eul lodenn vad euz ar gér a en em léd penn-da-benn d'ar mor. Med eul lodenn all a bign beteg war gern uhella Menez-Karmel, a zav e benn a-wel d'ar Mor-Kreizdour.

Pignad a reom beteg eno. An taol-lagad a zo dispar, war ar gér, war ar porz ha war ar mor.

Emaom eno dirag kouent an Tadou a Venez Karmel. Eno eo bet ganet an Urz-se, ken koz ha ken brudet, hag a zo ennañ Tadou ha leanezed, skignet hirio e kement bro a zo.

Eun Tad a zispleg deom, e berr gomzou, istor an Urz. Diwanet eo bet diwar vuez eun nebeud « ermitéd » hag a veve eno, en eun toull-roh, azaleg amzeriou kenta ar Relijion gristen.

Med pell a-raog ar Hrist, Menez Karmel o oa brudet. Eno e vevas ar brofeted Eliaz hag Elizeaz. Ablamour da-ze eo bet anvet ar Menez-Eliaz.

Azaleg amzer ar Groazourien, ermitéd Menez-Karmel en em vodas dindan ar menez Reolenn evid dont da veza eun urz, anvet diwar-neuze « Urz-Karmel » patronet gand ar Werherz, dindan an aon a « Intron Varia Menez-Karmel ». He devosion a zo eet hirio beteg penn pella ar bed.

Evel-just, ar manati e-neus bet ive da houzañ a-berz ar brezelioù a zistrújas, n'ouzon ket ped kwech ilizou ha manatiou an Douar-Zantel.

Distrujet e vezent, med adsavet ive bep tro, kærroh-kaerra aliez.

Ar manati a welom amañ hirio, a zo bet savet etre ar bloaveziou 1827 ha 1851. Eur gouent leanezed-karmel a zo ive eun tammig pello.

An urz-mañ he-deus roet d'an Iliz daou euz he brasa sent : Sant Yann ar Groaz ha Santez Theresa an Avila, o daou ginidig a vro-Spagn.

Ne jom ken ganeom nemed distrei da Nazareth. Or pourmenadenn ziweza eo a-raog on distro.

Heulia ' raim da genta ar mor, dre ar gompezen a zo penn-da-benn dezan, geniou eur poent a zo bet, ha bremañ pinvidig a bep seurt trevajou.

Hent an distro o vo hirig a-walh. Ne jomim a-zav e nebleh. Ar vro en em zispleg dirazom, hefivel atao, beteg meneziou kenta Nazareth.

Gweled a raim a-bell kerig Naim, el leh ma roas Jezuz ar vuez da vab unik eun intañvez.

* Paotr yaouank, eme Jezuz, gourhemenn a ran dit, sao ! Hag ar horv maro en em lakeas war e goazez hag a gomzas. Jezuz a roas anezan d'e vamm. *

Sonjat pebez taolenn fromuz a die beza bet honnez evid an oll dud a heulia an anteramant-se ! Ni ive a zo skoet, netra nemed en eur zoñjal enni, daou vil biaoñ goude.

Pa erruim er « Casa-Nova » e vo mall mond ouz taol. Eras an noz o kouenza, hag amañ e kouez buan an noz.

Meur a gartenn a vo skrivet c'hoaz a-raog en em astenn da gouskede : ar re ziweza euz an Douar-Zantel.

On overn ziweza e Iliz ar Helou-Mad, e Nazareth d'ar 7-05-80. En a-dreñv d'an aoter, ar pez a jom euz ti ar Werhez : Eun toull er roh.

KENAVO D'AN DOUAR-ZANTEL

On overenn ziweza en Douar-Zantel a vo hini Nazareth, e iliz ar Helou-Mad, dirag ti ar Werhez : overenn an « Annonsiasion ».

Touchant-kenaï eo bet. Tarza ' ree ar pedennou euz a greiz or halonou. Beo ha birvidig, dreist-oll pa lavaras pep hini e intañzionou diweza d'an Aotrou Krist, dre berz e Vamm, an Intron Varia.

Gér diweza an Tad Virgulin a vo c'hwekoh c'hoaz eged ar re a ziagent : Eur « Henavo » a anaoudegez vad, hag a garfen ne veze ket eur « Henavo »

hep distro. Siwaz ! gand an oad am-eus, n'em-eus chañs e-bed da zistrei. N'am-eus ket da gaoud keuz, rag kaer eo din beza deuet eur wech d'an Douar-Zantel, beza bet eur wech eur hrsas ken kaer, ha goude ma ve da abardaez va buez. Doue ra vo meulet. Doue ra vo trugarekeet, hag ives an Intron Varia, rag drezi eo, a gredan, am-eus bet ar hrsas-se. Ra vo bremañ talvouduz din beteg va eur Ziweza. « Ave Maria » me ho salud Mari, pedit eividom, bremañ ha da eur or maro.

Kerkent hag echu an overenn, e kabalon da lakaad or malizennou en oto-karr, ha buan warzu Tel-Aviv, el leh m'ema ar harr-nij ouz or gortoz.

Eun hent nevez a raim da vond beteg eno. Dizelei a reom éta eul lodenn all euz Bro-Israel. Ne vezim ket pell o vond.

Anaoud a reom diaj an ti-aer-borz. Paperiou adarre da ziskouez, malizennou da veza furchet... Diester e-bed.

Da hortoz pignad en avion or-bo amzer da zispign on diweza gwenneien Israelad er stalhou niveruz a zo en-dro deom.

Da greistelz nemed kard loh ar harr-nij da vond da gemered e lañs. Eun taol troumel, ha setu eñ er vann, herr warnañ.

Plaset mad on, e-kichenn eul lukarn, hep beza diézet gand an eskell, evel pa edon o tond.

Mond a reom dreist an nebeudig a goumoul a zo en oabl, ha setu ni bremañ etre an oabl glaz hag ar mor glaz, warzu Bro-Italia.

Raktal e servicher deom adarre eur pré mad. Gras a gavom, dreist-oll, kaoud eun dra bennag da eva.

Goude, darn a gousk, darn a lenn, a-veh ma klever mouez unan bennag. Boudal ingal a ra ar moterien. An avion a ruz, hep an disterra strohs, war an êr, beb an amzer a-zioh koumoul gwenn-kann, evel meneziou goloot a erh.

Deuet an oabl da veza digoumoul, e klaskan gwelet eun dra bennag dindan. Kemm e-bed etre ar mor glaz dindannon hag an oabl glaz a-zioh din... Eur housk a ran, luskellec gand boud an avion.

Pa zihunan, o burzud ! Dindannon e welan evel eur mellad kartenn « douaroniez » (géographie). Emaoñ a-zioh an douar. A-zioh Bro-Italia. Ar steriou, an henhou a zo evel neud fuillet war eun daol liou gwér. Ar steriou, gwennoh e-ged an henhou, ha muioù ive a droidellou ganto.

Rehier hag aochou a welan ive, eon gwenn tro-war-dro dezo. Perzior-mor a welan c'hoaz, êz a-walh da anaoud, med ken bihan ha c'hoarielloù merien.

Er hêriou eo êz a-walh merzoud ar ruiou, an tiez a bep tu dezo evel pikou du. Med ne weler na dén na karr e nebleh. Re vihan evid beza gwelet euz a gen ueh all.

Emaom tost da Rom, eme ar mikro e meur a yéz.

Gwir eo. Izellaad a ra on avion. Sklér eo bremañ liou ar parkeier, gwelet e vez ar hirri war an henhou. Kaer eo ar Vro. Med ne welim ket kér Rom. An aer-borz a zo pellig a-walh diouz kér.

Emaom adarre war an douar. Echu eo or perhiringaj. Meuleudi da Zoue da veza henchet ahanom ken mad. Meuleudi ive d'an Intron-Varia !

Visant SEITE,
Rom 10-06-80.

I.C.A. RUE JEAN JAURES - BREST

an DISTRO e tel-aviv

Or henavo diweza d'an Douar-Zantel, en eur zevel er harr-nij evid distrei da Rom, d'ar 7-06-80.

Goulennit al levrig-mañ
digant V. SEITE
Bleun-Brug, Kastellin
29150